

जाहिरातींचे दर.

सालील पस्यावर बोकशी करावी.

व्यवस्थापक, अर्थ, 'दुर्गाधवास' पुणे २.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी रु ४ (टपाल इन्डल माफ) किरकोळ अंकास दोन आणे.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

—कौटिलीय अर्थशास्त्र

वर्ष ८

पुणे, बुधवार, तारीख २ डिसेंबर १९४२

अंक ४७

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०९]

अधिकृत भांडवल रु. २,००,००,०००
 वसूल झालेले भांडवल रु. १,००,००,०००
 रिझर्व फंड रु. १,१८,००,०००

मुख्य कचेरी: ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई.

मुंबईमधील शाखा: बुलियन एक्सचेंज, कुलाबा, काळबादेवी आणि मलबार हिल.

इतर शाखा: अहमदाबाद (मद्र, मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद (एलिस ब्रिज शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अंधेरी (मुंबई शेजारी), वडि (मुंबई शेजारी), कलकत्ता (क्लाइव्ह स्ट्रीट, मुख्य ऑफिस), कलकत्ता (बडा बझार), कलकत्ता (चौरंगी स्केअर), जमशेदपूर, कराची, नागपूर (किंजवे), नागपूर (इतबारी बझार), पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत.

लंडन एजन्ट्स : वेस्टमिन्स्टर बँक लिमिटेड.

डायरेक्टर्स : सर जुनीलाल म्ही. मेहता, के. सी. एस्. आय. (अध्यक्ष), श्री. अंबालाल सारामाई, सर जोसेफ के. नाईट, मि. ए. गेडिस, सर कावसजी जहांगिर, बॅरोनेट, के. सी. आय. ई., ओ. बी. ई., मि. दिनशा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंट्स :

दररोजच्या रु. ३०० ते रु. १,००,००० रकमेच्या शिल्लकेवर ३% दराने व्याज दिले जाते. रु. १,००,००० वरील व्याज सास योजनेने दिले जाते. सहामाही असेर व्याजाची किमान रक्कम ५ रु. पेक्षा कमी झाल्यास व्याज दिले जात नाही. कायम, अल्प मुदतीच्या व सेव्हिंग बँक ठेवी योग्य व्याजांने स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

विल्स व सेटलमेंट्सप्रमाणे बँक एक्सिक्यूटर व ट्रस्टी म्हणून काम करते. सर्व तन्हेचे ट्रस्टीचे काम केले जाते. नियम अर्ज करून मागवावेत.

बँकेसंबंधी नेहमीचा सर्वसामान्य व्यवहार केला जातो.

एजंट—टी. आर. लालवाणी.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लि.

हेड ऑफिस : पुणे शहर.

स्थानिक शाखा : डेकन जिमखाना, पुणे ४.

मुंबई शाखा : बलाल स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई.

अधिकृत भांडवल : रु. १०,००,०००

विक्रीस काढलेले व स्वपलेले

भांडवल : रु. ५,००,०००

वसूल झालेले भांडवल : रु. २,५०,०००

एकूण खेळते भांडवल : रु. ४५,००,०००

डायरेक्टर्स

प्रो. वा. गो. काळे, अध्यक्ष

श्री. धों. कृ. साठे

श्री. न. ग. पवार

श्री. ड्यं. वि. रानडे

श्री. वा. पुं. बर्वे

श्री. मा. म. गुते

श्री. मा. रा. जोशी

श्री. श्री. गो. मराठे

श्री. र. चि. सोहोनी

मि. फ. दो. पदमजी

बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात. शेअर व सरकारी रोखे यांची खरेदीविक्री कसोशीने करून दिली जाते.

म. वि. गोखले

मॅनेजर.

महायुद्धाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ येऊन स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोबदला घ्या.

बंबाचे
माडीवर

महिंद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

बुधवार
चौक,
पुणे

विविध माहिती

विमानांचे उत्पादन

जपान, जर्मनी व इटली यांचे मिळून विमानांचे मासिक उत्पादन ३,२०० विमाने आहे. एकट्या अमेरिकेत ४,००० विमाने तयार होतात.

इंडियन मिलिटरी अॅकॅडेमी, देहरादून

देहरादून येथील लष्करी शाळेत उमेदवारांस घोड्यावर बसण्याचे शिक्षण देत असत; परंतु लष्करी अधिकाऱ्यांच्या अभ्यासक्रमांतून ते शिक्षण आता बगळण्यांत आले आहे.

प्रवासावर नियंत्रण

कोळशाची बचत करण्याकरिता, तुर्कस्तानांतील लोकांच्या आगगाडीच्या प्रवासावर नियंत्रण बसविण्याचा तेथील सरकारचा विचार आहे.

५५० मैल लांबीचा तेलाचा नळ

लाँग व्ह्यू पासून सालेमपर्यंत तेल वहण्याकरिता ५५० मैल लांबीचा नळ टाकण्याची योजना अमेरिकन सरकारने मंजूर केली आहे.

ट्रेसरी बिलांवर १३ आ. ४ पै व्याजाचा दर

गेल्या आठवड्यांत रिझर्व्ह बँकेने हिंदुस्थान सरकारची १० कोटी रुपयांची ट्रेसरी बिले विकली, त्यांवर व्याजाचा सरासरी दर द. सा. द. शे. १३ आ. ४ पै इतका पडला.

दि म्हेस्टर सिल्क फिलेचर्स लि.

वरील कंपनीने ३१ ऑगस्ट, १९४२ अखेरच्या आठ महिन्यांचे इंटेरिम डिव्हिडंड ७३% दराने जाहीर केले आहे. कंपनीचे रेशमाचे सर्व उत्पादन सरकार विकत घेत आहे. कंपनीची उत्पादन शक्ति तिपटीने वाढविण्याकरिता तिने ४ लक्ष रुपयांचे भाग विक्रीस काढले आहेत. हे नवे भाग प्रत्येक १० रुपयांच्या भागास १५ रुपये ह्या दराने विकले जातील. सध्याचा कंपनीच्या भागाचा बाजारभाव ह्यापेक्षा कितीतरी अधिक आहे. नवीन भाग १ जानेवारी, १९४३ नंतरच्या मुदतीच्या डिव्हिडंडला पात्र होतील. भागांवर शेअर होल्डरांच्या उढ्या पडतीलच, परंतु काही भाग शिल्क राहिल्यास ते सर्व घेण्याचे अंडर रायटर्सनी कबूल केले आहे. मेसर्स नाइक आणि कंपनी हिचेकडे कंपनीची मॅनेजिंग एजन्सी आहे व तिचे श्री. नारायणराव नाइक हे प्रमुख आहेत.

निग्रो शास्त्रज्ञ

डॉ. जॉर्ज वॉशिंग्टन कार्व्हिल. ह्या निग्रो शास्त्रज्ञाच्या शेती-विषयक शोधांबद्दल त्यांचा सन्मान करण्यांत आला. ७८ वर्षीपूर्वी त्यांचा जन्म झाला, तो गुलामगिरीतच झाला. लहानपणी शर्यतीच्या घोड्याचे बद्दली त्यांची देवघेव झाली होती.

प्रसिद्ध थोडे शारीरिक तपासणीत नापास झाले असते !

शारीरिक अव्यंगतेनेच केवळ युद्ध जिंकता येते, असे नाही. जॉर्ज वॉशिंग्टनचे दात कृत्रिम होते, बिस्मार्कचे वजन फाजील होते, नेपोलिनला पोटाचा विकार होता, ग्रॅट दारुबाज होता व नेल्सनला तर एकच ढोळा व एकच हात होता. वैद्यकीय तपासणीच्या बोर्डीने ह्या सर्वांस नापास केले असते.

फुलांच्या बहातुकीस बंदी

ग्रेट ब्रिटनमध्ये रेल्वेने फुले पाठविण्यास बंदी केल्यामुळे फुलवाल्यांचे फार नुकसान झाले आहे. बागवान फुलसाडापेवजी भाज्या लावू शकतील, परंतु केवळ फुलांची विक्री करण्याचा धंदा करणारांची अडचण होईल. लग्नसमारंभ, बर्फनविधी, इत्यादींसहि फुले मिळणे कठीण जाईल.

कपाशीचा आगतिक सप

चालू युद्धपरिस्थितीतहि कपाशीचा सप कमी झालेला नाही, हे सालील आंकडे दर्शवितात:—

(हजार गाठी)

	१९३६-३९	१९३९-४०	१९४०-४१	१९४१-४२
अमेरिका	६,८५८	७,७८४	९,७२२	११,३००
ग्रेट ब्रिटन	२,६९०	२,९९३	२,९९०	३,७४२
युरोप (रशिया वगळून)	५,६७९	४,९७७	३,९८४	६८५
पौरांत्य देश	३,७६५	४,०११	३,२८९	३,०००
इतर	७,९८४	७,५७६	७,९७०	६,३२७
	२८,५०७	२८,४८६	२६,५४२	२५,८०६

अमेरिकन कपाशीचा सप वाढत आहे व इतर देशांत तयार होणाऱ्या कपाशीचा उठाव कमी होत आहे. अमेरिकेतील कपाशीचा सप सपाट्याने वाढत आहे. तेथे १९४२-४३ मध्ये १,३०,००,००० गाठीचा सप अपेक्षित आहे.

विजेचा उपयोग

१९३७-३८ मध्ये ग्रेट ब्रिटनमध्ये एकूण २० अब्ज युनिटस विजेचा सप झाला. त्याचा विनियोग खालीलप्रमाणे करण्यांत आला.—

	एकूण सपाचा अंश
घरगुती उजेड, उष्णता, स्वैपाक	३८-१%
शक्ति	५४-१%
रस्त्यांवरील दिवे	१-८%
ट्राम वगैरे	६-०%
	१००-०

एकूण विजेपैकी निम्म्यापेक्षा अधिक विजेचा उपयोग कारखान्यांतील यंत्रे चालविण्याकडे झाला, ही गोष्ट लक्षांत ठेवण्याजोगी आहे. सुमारे १३ कोटी टन कोळसा वीज निर्माण करण्यासाठी जाळण्यांत आला.

बनारस विश्वविद्यालय

बनारस विश्वविद्यालयास १९४१-४२ मध्ये १७,६४ ४६५ उत्पन्न झाले व सर्व सुमारे १७ लक्ष रुपये झाला. विश्वविद्यालयाचे वार्षिक उत्पन्न आणखी २ लाखांनी वाढणे जरूर आहे, असे त्याचे उपकुलगुरु सर एस. राधाकृष्णन, हे नुकतेच म्हणाले.

विधिमंडळाच्या सभासदांची लष्करी नोकरी

हिंदी विधिमंडळाच्या सभासदांनी लष्करी नोकरी पत्करली तरी त्यांचे सभासदत्व रह होणार नाही असे जाहीर करणारा ऑर्डिनन्स हिंदुस्थान सरकारने काढला आहे.

अनुक्रमणिका

पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती ... ३८८	४ प्रातिक सरकार— रडकीचें पिक व धान्य- पुरवठा.
२ चांदीच्या प्रश्नाची चर्चा ३८९	६ लढाऊ सामुर्थीत तांब्या- चा उपयोग ... ३९२
३ शेतकऱ्यांच्या सर्वांगीण प्रगतीची दिशा ... ३९०	७ हवाई हल्ल्याचे बळी ... ३९३
४ मोटार व्हेइकल्स ॲक्ट- ची अंमलबजावणी ... ३९०	८ पुणे सेंट्रल बँकेची घोड- नदी शाखा ... ३९३
५ स्फुट विचार ... ३९१	९ बाधीं येथील सह- कार दिनोत्सव ... ३९३
स्वस्त कापडाचा प्रश्न— स्थानिक स्वराज्य संस्था	

अर्थ

बुधवार, ता. २ डिसेंबर, १९४२

चांदीच्या प्रश्नाची चर्चा

हिंदी व्यापारी मंडळ्यांच्या मध्यवर्ती संस्थेने (फेडरेशन ऑफ इंडियन चॅम्बर्स) ह्या देशाच्या मालकीची लंडनमध्ये चांदी आहे, तिची विक्री योग्य बाजारभावाने केली जात नसल्या-विषयी तक्रार करून ही चांदी हिंदुस्थानमध्ये ठेवली जाणे उचित आहे असे सुचवले आहे. ह्यासंबंधात हिंदुस्थान सरकारच्या फडनवीशी खात्याने आवश्यक असलेली माहिती प्रसिद्ध करून पूर्ण खुलासा लोकांपुढे मांडणे अगत्याचे आहे. हिंदुस्थानांत चांदीचा बाजारभाव विलक्षण वर गेला असून शंभर तोळ्यांस एकशे दहा रुपये येथवर तो चढला आहे. अशा वेळी लंडन-मधील चांदीचा भाव जवळ जवळ पूर्वीचाच म्हणजे दर औंसास सुमारे साडे तेविस पेन्स असाच राहिला आहे. न्यूयॉर्कमध्ये अमेरिकन सरकारने बाहेरून येणाऱ्या चांदीचा दर चढविला आहे. ह्या परिस्थितीत हिंदुस्थान सरकारने लंडनच्या स्वस्त भावाने आपली चांदी विकण्यांत नुकसान आहे अशी टीका हिंदी व्यापारी मंडळ्यांनी केली आहे आणि हिंदुस्थानची चांदी ह्या देशांत आणून ठेवण्याची इष्टता प्रतिपादिली आहे. लंडन-मधील चांदी तेथील बाजाराच्या भावानेच विकली जाणे उचित आहे; तिची खरेदीची किंमत लक्षांत घेता ह्या भावांत सरकारचे नुकसान नाही आणि सध्याच्या युद्धपरिस्थितीत हिंदुस्थानची चांदी इकडे आणणे अव्यवहार्य आहे असे समर्थन सरकारच्या वतीने केले जाण्याचा संभव आहे. परंतु अगोदर टीकेचा विषय झालेल्या प्रश्नाविषयी वस्तुस्थितीची माहिती लोकांस होणे आवश्यक आहे. सरकारने लंडनमध्ये चांदी विकली आहे काय ? विकली असल्यास ती किती आणि कोणत्या भावाने विकली आहे ? आणि ह्या बाबतीत सरकारचे धोरण काय आहे ? लंडनमध्ये कोणताही बाजारभाव असला तरी ब्रिटिश सरकाराशी खास करार करून त्यापेक्षा अधिक व परिस्थितीस धरून असलेल्या किंमतीने ती विकणे शक्य आहे किंवा नाही ? हे व ह्या प्रकारचे दुसरे प्रश्न येथे उद्भवतात आणि सरकारने त्यांची सविस्तर उत्तरे दिल्यास लोकांचे गैरसमजास जागा रहाणार नाही. फेडरेशन

ऑफ इंडियन चॅम्बर्सचे मत प्रसिद्ध होताच हिंदुस्थान सरकारचा खुलासा बाहेर येईल अशी सहाजिकच अपेक्षा होती. ती सरकारने लवकर पुरी केली पाहिजे. चांदीविषयीच्या धोरणासंबंधाने व्यापारी संस्था व सरकार ह्यांचेमध्ये मतभेद होणे अस्वाभाविक नाही. परंतु मतप्रदर्शन वस्तुस्थितीच्या माहितीवर आधारलेले असणे आवश्यक आहे.

चांदीला शास्त्रांच्या बनावटीमध्ये तांब्याच्या व कथिलाच्या दुर्मिळतेमुळे महत्त्वाचे स्थान प्राप्त झाले आहे. अमेरिकेत चांदीचा मोठा साठा आहे आणि तेथे ह्या धातूचा उपयोग लढाऊ सामानाच्या कारखान्यांत होऊ लागला आहे. गेल्या वर्षी त्या देशांत आठ कोटि औंस वजनाची चांदी ह्या रीतीने वापरली गेली. गेल्या ऑगस्ट महिन्यांत अमेरिकन सरकारने बाहेरून येणाऱ्या चांदीची किंमत दर औंसास ३५ सेंटची ४५ सेंट निश्चित केली तेव्हा आर्थिक प्रश्नांच्या चर्चेस वाहिलेल्या ब्रिटिश पत्रांत चांदीच्या प्रश्नाची चर्चा झाली. मेक्सिकोच्या सरकारने आपल्या देशातील रॉकेलच्या साणीचा ताबा मार्गे घेतला, तेव्हा त्या घंटांत अमेरिकन व ब्रिटिश लोकांनी स्वतःचे भांडवल घातले होते, त्यांस नुकसानभरपाई मिळण्याचा वादग्रस्त प्रश्न उपस्थित झाला होता. ह्या संबंधांत अमेरिकन व मेक्सिकन सरकारांचे दरम्यान काही व्यवस्था निश्चित झालेली आहे आणि ती पुरी पाडली जाण्यास सवलत म्हणून मेक्सिकोकडून येणाऱ्या चांदीचा भाव अमेरिकन सरकारने वाढवून दिला आहे. मामुली परिस्थितीत सोने-चांदीचा बाजार जागतिक असून ह्या धातूची किंमत एका देशांत कमी-अधिक झाल्यास त्याचा परिणाम इतर पेठांवर झाल्यावांचून रहात नाही. सध्या वहातुकीची अढचण आणि राष्ट्रीय सरकारांनी अंगिकारलेले नियंत्रणाचे धोरण ह्यांमुळे चांदीचे ठिकठिकाणचे बाजार तुटक बनले असून त्यांच्या परिस्थितीचा परिणाम एकमेकांवर होत नाही. म्हणूनच अमेरिकेने आयात होणाऱ्या चांदीची किंमत चढवली तरी लंडनच्या बाजारांत तिच्या भावांत काहीच बदल झाला नाही. परंतु ऑस्ट्रेलिया वगैरे देशांतली चांदी वरच्या दरामुळे इंग्लंडला न जाता अमेरिकेकडे आकर्षित केली जाईल ह्या शक्यतेचा उल्लेख इंग्रजी पत्रांनी केला आहे. हुंडणावळीच्या दरास अनुसरून, अमेरिकन "फाइन" चांदीची दर औंसास ३५ सेंट किंमत असली तर ब्रिटिश "स्टॅंडर्ड" चांदीच्या औंसाची किंमत १९ $\frac{1}{2}$ पेन्स होते. म्हणजे लंडनमधली २३ पेन्सांची किंमत बाजवीपेक्षा अधिकच होती. ४५ सेंटची अमेरिकन किंमतीच्या प्रमाणबद्ध बरोबरीने लंडनमध्ये किंमत २५ पेन्स व्हावयास हवी. पण ती २३ $\frac{1}{2}$ पेन्सच राहिली. ऑस्ट्रेलियन वगैरे चांदी इंग्लंडला न जाता अमेरिकेत गेली तर लंडनच्या बाजाराची गरज भागण्यास तेथील हिंदुस्थानच्या चांदीचा भाव चढवावा लागेल असे "एकॉनॉमिस्ट" पत्राने म्हटले आहे. हिंदी चांदीच्या लंडनमधील साठ्यामधून विकल्या जाणाऱ्या मालास मर्यादा घातली पाहिजे असे मतहि त्या पत्राने व्यक्त केले आहे. अमेरिकेच्या चलनाच्या आधारास लागणाऱ्या चांदीच्या मर्यादेबाहेर १३५ कोटि औंस इतकी चांदी त्या देशाच्या सरकारापाशी आहे आणि कारखान्यांच्या उपयोगासाठी जरूर पडेल तशी ती पुरवण्याचे धोरण अमेरिकन सरकारने जाहीर केले आहे. चांदीला वाढती मागणी आहे आणि तिचा पुरवठा मर्यादित आहे. तसेच चांदीची किंमत न्यूयॉर्क व विशेषतः मुंबई येथे चढली आहे. अशा स्थितीने हिंदुस्थान सरकारने आपल्या साठ्यांतली

किती चांदी बाहेर काढावी आणि ती कोणत्या फायदेशीर भावाने विकावी हाच महत्त्वाचा प्रश्न आहे. ह्या देशाच्या आर्थिक हितास वाच न येतां जरूर व इष्ट असल्यास हा व्यवहार घ्यावा अशी हिंदी लोकमताची मागणी असणे स्वाभाविक व सरळ आहे.

शेतकऱ्यांच्या सर्वांगीण प्रगतीची दिशा

(मुं. प्रां. स. बँकेचे अध्यक्ष, श्री. आर. जी. सरया, ह्यांनी कराड येथे भरलेल्या, सातारा जिल्हा फाँल्ड वर्कर्सच्या परिषदेचे उद्घाटन प्रसंगी केलेले भाषण.)

सर्वांगीण उन्नतीची आवश्यकता

सहकारी चळवळीसंबंधी निरनिराळ्या विषयांचा विचार करतांना कांहीं विशेष गोष्टी लक्षांत ठेवल्या पाहिजेत. त्या म्हणजे, शेतकऱ्यांचे जीवन सर्व बाजूंनी लक्षांत घेतले पाहिजे. मनुष्याच्या शरीराचे सर्व भाग नीट असल्याशिवाय शरीर घड राहू शकत नाही व त्याचे जीवन कष्टमय होतं, त्याप्रमाणेच शेतकऱ्यांचीहि गोष्ट आहे. शेतकी करता येत असेल, पण हिशेबीपणा नसेल, शिक्षण असेल पण रूढीच्या ताड्यांत पूर्णपणे सापडला असेल, डोकें असेल पण व्यसनी बनला असेल तर त्यामुळे जीवन कष्टमय होईल. म्हणून शेतकी जीवनाची सर्व अंगे प्रमाणशीर बनविण्याची काळजी घेतली पाहिजे. व हे कळण्याकरिता 'सहकार' ही मोठी गुरुकिल्ली आहे.

स्वतः सटपट करणारांलाच ईश्वर सहाय्य करतो, ही म्हण लक्षांत ठेवणेसारखी आहे. तरी प्रत्येक शेतकरी माणसाने, आपली उन्नति कशी होईल याचा विचार करून त्या तयारीस लागले पाहिजे. माझा अनुभव असा आहे की, कोणतेहि काम स्वतः करण्यापेक्षा दुसऱ्याकडून करवून घेणे फार अवघड आहे. तर हे शिक्षणाचे अवघड काम अनुभवी कामकरी पुढारी मंडळींचे आहे. तेव्हा आपल्या सर्वांचे मुख्य काम माझ्यामते हे आहे की, शेतकऱ्याला आपल्या पायावर कोणत्या रीतीने उभे राहता येईल याचे शिक्षण देऊन त्याला सर्व प्रकारने मदत केली पाहिजे.

खरेदी-विक्री संघ

शेतकऱ्याला माल उत्पन्न करण्याकरिता कर्ज लागते व ते योग्य दराने न मिळल्यास त्याची नुकसानी होते. हे जरी खरे आहे व त्याकरिता सहकारी पतपेढ्यांची आवश्यकता आहे तरी उत्पन्न केलेल्या मालाची योग्य किंमत शेतकऱ्याचे पवरांत न पडल्यास त्यापासून होणारे नुकसान ज्यास्त दराच्या कर्जापासून होणारे नुकसानीपेक्षा कितीतरी अधिक आहे. म्हणून सहकारी दुकानांमार्फत मालविक्रीची सोय करून घेणे अधिक उचित आहे. ही मालविक्री करून घेताना एक गोष्ट लक्षांत ठेवली पाहिजे की, किरकोळ मालविक्री झाल्यास त्याला चाऊक विक्रीपेक्षा थोडातरी भाव कमी मिळतो. त्याकरिता शेतकऱ्यांनी खरी सहकार वृत्ति धरून व व्यक्तिस्वातंत्र्य हुगारून आपला मार्ग, जातवार व प्रतवार एकत्र करून विकण्याच्या तत्त्वाचा अवलंब केला पाहिजे. त्याचप्रमाणे माल उत्पन्न करणारा व तो उपयोगांत आणणारा या दोघांचे दलाळाची संख्या कमी झाल्यास शेतकऱ्याला जास्त प्रमाणांत

फायदा होईल. चाऊक गिऱ्याकडे मिळवून देण्याकरिता मुंबई येथे खरेदी विक्री संघ निघाला आहे. तरी त्याचा शक्य तितका फायदा मोठ्या शेतकऱ्यांनी व स्थानिक खरेदी विक्री संघांनी घेतला पाहिजे.

मोटार बेहिकल्स ॲक्टची व त्याखालील नियमांची मुंबई प्रांतातील अंमलबजावणी

(१९४०-४१)

१ एप्रिलपासून मुंबई प्रांताचे मोटार बेहिकल्स ॲक्टचे अंमलबजावणीसाठी पांच विभाग पाडण्यांत आले, ते खालीलप्रमाणे:- मुंबई, गुजरात, दक्षिण डेकन, उत्तर डेकन व कर्नाटक. दक्षिण डेकनमध्ये पुणे, सातारा, सोलापूर हे जिल्हे आणि अहमदनगर जिल्हाचा कांहीं भाग ह्यांचा समावेश असून उत्तर डेकन विभागांत पूर्व खानदेश, पश्चिम खानदेश, नाशिक हे जिल्हे व अहमदनगर जिल्हाचा कांहीं भाग ह्यांचा अंतर्भाव होतो.

१९४०-४१ मध्ये ११,२०६ लोकांना मोटारी चालविण्याचे टॅपररी परवाने देण्यांत आले. ४,५०० लोकांची मोटार हाकण्याची चावणी घेण्यांत आली, त्यापैकी निम्मे पास झाले. नवीन ॲक्टान्वये ४७,०३५ लायसेन्स देण्यांत आले. ३,५२८ लोकांना हे परवाने प्रथमच देण्यांत आले. भाड्याच्या गाड्या चालविण्याचा दर्जा बराच चांगला असल्याचे आढळले. एकूण १४,६३४ मोटार मालकीची वर्गावर्गी अहवालाचे वर्षी नोंदण्यांत आली. बस मालकांच्या भागीदारी फर्मस अथवा खाजगी लिमिटेड कंपनी बनविण्याच्या प्रवृत्तीस उत्तेजन देण्यांत आले. सहकाराचे महत्त्व बसवाल्यांना अद्याप पूर्णपणे पटलेले दिसत नाही. कारण अजून फर्ममध्येहि भांडणे चालूच असलेली आढळतात. आता बसचे मार्ग ठरवून टाकण्यांत आले आहेत व त्यावर किती बसेस जावयाच्या हेहि निश्चित केलेले आहे. निश्चित भाड्याचे दर व वेळापत्रके हीहि शक्य तोंवर अंमलांत आणली जावीत अशी व्यवस्था आहे. नवीन कायद्याखाली एकूण ७,९६१ लोकांवर सटले भरण्यांत आले. त्यापैकी ५,२२३ लोकांना शिक्षा झाली. ४०० लोक निर्दोषी ठरले व वर्षअखेर १,८७३ सटले चालू होते. मोटार बेहिकल्स ॲक्टखालील सरकारी उत्पन्नाचा आकडा ५ लक्ष, ६० हजार रुपये भरला. प्रांतांत एकूण ७,४५६ अपघात झाले. त्यांत २९७ लोक मरण पावले. १९३९-४० मध्ये ७,९०३ अपघातांत २७६ लोकांस मृत्यु आला होता. कायद्याच्या अंमलबजावणीस हिंदी संस्थांनाची स्वायत्त हद्द हा एक अडथळा येतो. मुंबई सरकार व संस्थाने ह्यांचेमध्ये परस्परास पोषक अशी व्यवस्था झाल्यावर अडचण उरणार नाही. अशी व्यवस्था बडोदे, मिरज, सांगली, सावनूर, कुदंदवाड, इत्यादि संस्थांनाची केली आहे. इतर संस्थांनाबरोबर वाटाघाटी चालू आहेत.

व्हिस्की

अमेरिका दरसाल १,१२,५०,००० पौंड किंमतीची व्हिस्की ग्रेट ब्रिटनमधून आयात करित असे. ही आयात आता बंद करण्यात येत आहे. त्यामुळे अमेरिका व ग्रेट ब्रिटन ह्या दोन्ही देशांची गैरसोय झाली आहे. एका देशातील लोकांची व्हिस्की कमी झाली व दुसऱ्या देशातील लोकांचे उत्पन्न बुडाले.

स्फुट विचार

स्वस्त कापडाचा प्रश्न

कापडाच्या किंमती अलीकडे विलक्षण बदलल्या आहेत आणि गोरगरिवांची त्याचे बाबतीत मोठी गैरसोय होत आहे. युद्धोपयोगी कापड बनवण्यांत देशी गिरण्यांची पुष्कळशी शक्ति गुंतली असली तरी जाडेंभरडें वस्त्र सामान्य जनतेस पुरवळें जाण्याची व्यवस्था त्यांचेमार्फत होणें अगत्याचें आहे. ह्या गोष्टीची जाणीव हिंदुस्थान सरकारास असून त्यांनीं प्रांतिक सरकारांशी विचारविनिमय करून देशी गिरण्यांत त्यांनीं मागितलेले जाडेंभरडें कापड तयार होण्याची तजवीज केली. पंजाब, सिंध व आसाम ह्या प्रांतांच्या सरकारांनीं ह्या व्यवस्थेचा फायदा घेतला असून मुंबईच्या गिरण्यांत त्यांच्या मागणीप्रमाणें कापड तयार होत आहे आणि हा सुमारे एक कोटी वार माल जानेवारी महिन्यांत स्वरेदीदारांच्या हातीं पडेल. मुंबई सरकार पस्तीस लाख वार कापड ह्याच रीतीनें घेईल असें समजतें. गिरण्यांच्या उत्पादक शक्तीचा कांहीं ठराविक भाग स्वस्त कापड बनवण्याकडेच उपयोगांत आणला जाईल अशी योजना अंमलांत येण्याचाहि विचार चालू आहे. ह्या प्रश्नाचा निर्णय लवकर लागून गोरगरिवांची गैरसोय रजितक्या लवकर दूर करतां येईल तितकी ती नाहीशी होणें अगत्याचें आहे. गरिबांच्यासाठी तयार होणारें कापड त्यांच्याच हातीं जाईल आणि त्यांस तें ठरलेल्या किंमतीनें मिळेल ह्या विषयीची व्यवस्था कशी करावी हा येथे थोडासा अवघड प्रश्न आहे. कापडाच्या किंमतीचा पैसा गिरणीवाल्यांस देऊन टाकून पुढें मालाची योग्य वाटणी व स्वप ह्यांची जबाबदारी प्रांतिक सरकारनें घ्यावी किंवा त्याबद्दल दुसरी कांहीं योजना करावी हेहि निश्चित होणें अगत्याचें आहे. ह्या कार्यां एका नाही तर दुसऱ्या स्वरूपांत सरकारी नियमन व देखरेख आवश्यक समजली जातील ह्यांत शंका नाही.

स्थानिक स्वराज्य संस्था व प्रांतिक सरकार

त्यांच्या उत्पन्नाच्या मामुली बाबी अपुऱ्या असल्यानें प्रांतिक सरकारनें द्रव्यसहाय दिल्यावांचून स्थानिक स्वराज्य संस्थास स्वतःचीं कर्तव्ये नीट पार पाडतां येणें अशक्य आहे, अशा आशयाचें गाऱ्हाणें नेहमी ऐकू येतें. म्युनिसिपालिटीचा 'ब विशेषतः लोकल बोर्ड्स यांच्या बाजूनें पुढें येणाऱ्या तक्रारींत पुष्कळ तथ्यांश आहे यांत शंका नाही. तथापि, स्थानिक स्वराज्य संस्थाहि स्वतःचें उत्पन्न वाढवण्याचा शिकस्तीचा प्रयत्न करित नाहीत ही त्यांच्या कारभारावरील टीका निराधार आहे असे म्हणतां यावयाचें नाही. ह्या प्रश्नाची थोडीशी चर्चा मुंबईचे गव्हर्नर, सर रोजर लम्बे, ह्यांनीं अहमदनगर येथें स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या मानपत्रास उत्तर देताना गेल्या आठवड्यांत केली, तीमधील मुद्दे असे. "प्रांतांतील सर्वच जिल्हांच्या स्थानिक मरजांचा सरकारास विचार करावा लागतो आणि त्याच्याहि उत्पन्नास मर्यादा आहेत. शिवाय, युद्धपरिस्थितीमुळे पुष्कळसा पैसा संरक्षणाच्या योजनांवर सर्चणें आवश्यक झाल्यानें स्थानिक सुधारणांसाठी यावयाच्या सरकारी ग्रँट्स अपेक्षेच्या मानानें कमी पडणें अपरिहार्य होतें. तरीहि आपला कारभार कार्यक्षम रीतीनें चालवणाऱ्या स्थानिक संस्थांस शक्य तितकें सहाय देण्याचा प्रयत्न

सरकार करते. थोडक्यांत सांगावयाचें म्हणजे "जे स्वतःस सहाय करतात त्यांचा सहायकर्ता ईश्वर असतो" ह्या तत्त्वावर सरकारचें धोरण आधारलेलें आहे. ह्या दृष्टीनें पहातां नगर म्युनिसिपालिटीनें घरपट्टीत व आरोग्य पट्टीत वाढ करण्याचे व वसुलीत सुधारणा घडवून आणण्याचें ठरविलें आहे तें समाधानकारक आहे. जिल्हा लोकलबोर्ड मात्र लोकल फंड सेस दीड आण्याचा दोन आणे करण्यास कचरत आहे, असें समजतें. ही वृत्ति टाकून देण्यांत येऊन सोलापूर जिल्हाप्रमाणें येथेहि बोर्डांच्या उत्पन्नांत भर टाकणारें हे धोरण स्वीकारण्यांत येईल अशी आशा आहे." पाणी पुरवठ्याच्या व्यवस्थेत सुधारणा करण्याची एक योजना नगर म्युनिसिपालिटीनें आखली आहे तिला सहाय देण्याच्या प्रश्नाचा विचार सहानुभूतीनें केला जाईल असें आश्वासन सर रोजर ह्यांनीं दिलें.

रबीचें पीक व धान्यपुरवठा

ह्या प्रांताच्या मध्य व दक्षिण विभागांत कित्येक टापूंमध्ये अक्षरेचे पाऊस न पडल्यामुळे रबीचीं पिकें होऊं शकत नाहीत, ही एक आपत्ति निर्माण झाली आहे. बहुतेक जिल्हांत पहिले पाऊस उत्कृष्ट झाले आणि कांहीं भागांत तर अनेक वर्षांत आलें म्हणतें असें खरीपाचें पीक आलें, पण रबीच्या पेरण्याहि होणें कांहीं जिल्हांत अशक्य झालें. असल्यानें धान्य व कडवा ह्यांचा तुटवडा पडण्याची भीति लोकांस भेडसावीत आहे. युद्धपरिस्थितीत बहातुकीच्या साधनांच्या अडचणीमुळे साय पदार्थांच्या पुरवठ्याबाबत मध्यवर्ती व प्रांतिक सरकार ह्यांचेपुढें अवघड प्रश्न उपस्थित झाले असतां "दुष्काळांत तेरावा महिना" ह्याप्रमाणें रबीच्या पिकांच्या अभावानें धान्याच्या पुरवठ्याचा प्रश्न अधिक बिकट करून सोडला आहे. नगर येथें केलेल्या भाषणांत नामदार गव्हर्नरांनीं ह्या आपत्तीचा उल्लेख केला. जवळच्या जिल्हांतल्या स्थितीच्या मानानें नगर जिल्हांतली परिस्थिति बरी आहे ह्या गोष्टीनें नगरवासीयांचें सांत्वन होण्यासारखें नसलें तरी रबीचीं पिकें न आल्यामुळे एकंदरीतच अवस्था कशी आहे ह्याची त्यांस जाणीव होईल, कांहीं जिल्हांत रबीचेंच पीक मुख्य असतें आणि त्यांची कुचंबणा होऊन त्यांचेवर अवलंबून असणाऱ्या जिल्हांस त्यांचेकडून नेहमीप्रमाणें पुरवठा होणार नाही. धान्याच्या पुरवठ्याचा होणारा तुटवडा भरून काढण्यासाठी बाहेरच्या प्रांतांतून व संस्थानांतून माल आणण्याचा प्रयत्न सरकार कसोशीनें करित आहे असें आश्वासन सर रोजर ह्यांनीं दिलें आहे ही उत्तेजनकारक गोष्ट आहे. प्रांतिक पुरवठा शक्य तेवढा वाढवून त्याची वाटणी जिल्हानिहाय योग्य रीतीनें करण्याचा हा प्रश्न असून सरकार त्या बाबतींत पूर्णपणें जागरूक आहे असें अधिकृत रीतीनें प्रत्यक्ष प्रांताधिपतींनीं आतां सांगितलें आहे.

पेट्रोल रेशनमध्ये आणची कपात

सासगी मोटारगाड्या व मोटारसायकली ह्यांस मिळत असलेल्या पेट्रोलच्या रेशनमध्ये डिसेंबर १९४२ पासून आणखी कपात करण्याचें मुंबई सरकारनें ठरविलें आहे. ज्यांस दरमहा आठ गॅलनपेक्षा अधिक पेट्रोल मिळत नाही, त्यांस ही कपात लागू नाही. त्यापेक्षा अधिक पेट्रोल मिळणारांच्या रेशनमध्ये सुमारे १०% ची कपात केली जाईल.

लढाऊ सामुग्रीत तांब्याचा उपयोग

जीवनाच्या गरजा शक्य तितक्या कमी त्रासाने व स्वर्चाने भागवावयाचा प्रयत्न करणे ही आर्थिक दृष्टी होय. गव्हाची किंवा तांदुळाची गरजा बाजरी-जोधक्याने, साखरेची गुळाने व राके-ळची गोळ्या तेलांने भागविण्याची आवश्यकता ह्याच दृष्टीने आजच्या युद्धपरिस्थितीत भासत आहे. कच्चा माल, धडे, कामगार ह्यांच्या उपयोगातले प्रमाण कारखानदार नेहमीच अशा प्रकारच्या तारतम्य बुद्धीने वागत असतात. युद्धकाळात कित्येक उत्पादनाच्या साधनांचा पुरवठा मर्यादित, अनिश्चित किंवा दुर्मिळ होत असल्याने साधनांची निवड व उपयोग मोठ्या कुशलतेने करावी लागतात. दगडी कोळशापासून पेट्रोल तयार करणे, कृत्रिम रीतीने रबर बनवणे इत्यादि गोष्टी अलीकडे सामान्य परिचयाच्या झाल्या आहेत. युद्धसामुग्रीच्या बनावटीत चांदी वापरण्याचा प्रघात सध्या अमेरिकेत चालू झाला आहे त्या विषयांची माहिती "अर्थ"मध्ये मागे आलीच आहे. चालू यांत्रिक युद्धांत लढाऊ सामुग्रीच्या उत्पादनास लागणाऱ्या बहुतेक मालमसाल्याच्या पुरवठ्याच्या बाबतीत मित्रराष्ट्रां संपन्न आहेत आणि त्यांचे मानाने जर्मनी व इटली ह्यांची समृद्धता मर्यादित आहे ही समाधानाची गोष्ट आहे. ज्याचे संबंधांत तुटवडा भासण्याचा संभव आहे अशा मालाची योग्य तरतूद करण्याचे सामर्थ्य अमेरिका व इंग्लंड ह्या राष्ट्रांत आहे. "एका प्रकारच्या मालाच्या जागी दुसरा माल वापरण्या" च्या कळेत जर्मनी निष्णात आहे ही गोष्ट त्यांस पूर्णपणे अवगत असून आपली नैसर्गिक व बौद्धिक साधने ज्यास्तीत-जास्त कार्यक्षम रीतीने उपयोगांत आणण्याचा मित्रराष्ट्रां प्रयत्न करीत आहेत.

प्रस्तुत युद्धांत अत्यंत उपयुक्त असा कोणता घातू असेल तर तो तांबे हा होय, आणि शत्रूच्या मानाने मित्रराष्ट्रांस तो विपुलतेने उपलब्ध होत आहे. लढाऊ सामुग्रीत वापरण्यांत येणाऱ्या तांब्यापैकी निम्मे प्रत्यक्ष दारूगोळ्याच्या बनावटीस लागते आणि बाकीचे विजेची उपकरणे वगैरेमध्ये उपयोगास येते. मि. डोर्नोल्ड नेल्सन ह्यांनी आपल्या एका भाषणांत सांगितले आहे की एक बाँबर (बाँब टाकणारे विमान) चांगल्या काम देण्याच्या स्थितीत ठेवावयाचा तर त्यास दोन मैल लांबीची तांब्याची तार लागते. दुसऱ्या एका प्रकारच्या लढाऊ विमानांत ५०० पौंड वजनाचे तांबे असते. तांब्याच्या अभावी मोठ्या तोफा बंदूक ठेवाव्या लागतील. शत्रु-राष्ट्रांपाशी पुरेसे तांबे नाही. जर्मनीच्या बर्चस्वासाठी असलेल्या देशांत चालू युद्धापूर्वी दीड लक्ष टन किंवा जागतिक उत्पादनातील ७ टक्के एवढे तांबे निघत असे. जर्मनी व इटली ह्या दोन्ही राष्ट्रांस दर वर्षी साडेचार लक्ष टन तांबे बाहेरून आणावे लागत असे. युद्ध चालू झाल्यापासून जर्मनीने तांब्याचे उत्पादन वाढवले असेल किंवा त्याचा काटकसरीने उपयोग चालवला असेल हे शक्य आहे. रशियामध्ये तांब्याच्या मोठ्या खाणी आहेत पण त्या जर्मनीच्या सत्ताक्षेप्या बाहेर आहेत. जपानलाहि त्याने पादाक्रांत केलेल्या देशांत तांबे मिळण्यासारखे नाही. त्याचा ह्या घातूचा साठा रिता होण्यास अजून काही काळ लागेल एवढेच. गेल्या वर्षीतले तांब्याचे जागतिक

उत्पादन २५ लक्ष टन भरले. त्यांतले ८ लक्ष टन एकट्या अमेरिकेत निघाले. त्याच्या सालोसाल चिळीचे साडेचार लाख व कॅनडाचे सुमारे २३ लक्ष टन एवढे उत्पादन होते. लढाऊ सामुग्रीचे मित्रराष्ट्रांचे उत्पादन सपाट्याने वाढत असल्याकारणाने ती आपला पुरवठा शक्य तितका वाढवण्याचा प्रयत्न करीत आहेत. शत्रूच्या बर्चस्वासाठी नसलेल्या सर्व देशांतले तांबे ब्रिटिश व अमेरिकन सरकारे स्वतःसाठी खरेदी करीत आहेत. तांब्याच्या पुरवठ्याच्या बाबतीतले मित्र राष्ट्रांचे शत्रुराष्ट्रांवरले बर्चस्व कायम राहून त्याचा उपयोग इंग्लंड व अमेरिका ह्यांचे लढाऊ सामुग्रीचे उत्पादन सपाट्याने विस्तार करण्यांत होईल अशी अपेक्षा आहे. तांब्याच्या अंगी जे विशिष्ट गुण आहेत त्यांचे योगाने त्याची जागा दुसऱ्या घातूनी घेतली जाण्यास फारच मर्यादित वाव आहे. ह्या कारणाने तांब्याच्या पुरवठ्याचे प्रस्तुत युद्धांत फार मोठे महत्त्व आहे आणि मित्र राष्ट्रांची बाजू, ह्यासंबंधात शत्रुराष्ट्रांशी तुलना करता, मजबूत आहे.

हवाई हल्ल्यांचे बळी-ताजे उपलब्ध आकडे

ग्रेटब्रिटनवरील सप्टेंबर १९४० पासूनच्या हवाई हल्ल्यांमुळे मरण पावलेल्या व जखमी झालेल्या नागरिकांची संख्या साली दिली आहे:—

	मृत	जखमी होऊन इस्पितळांत पाठवले	एकूण
सप्टेंबर-डिसेंबर १९४०	२१,६६९	३०,५५६	५२,२२५
१९४१ ची बेरीज	१९,९७०	२१,८८४	४१,८५४
१९४२ जानेवारी	११२	६१	१७३
" फेब्रुवारी	२२	२१	४३
" मार्च	२१	१३	३४
" एप्रिल	९३८	९९८	१९३६
" मे	३९९	४२५	८२४
" जून	३००	३३७	६३७
आतांपर्यंत एकूण	४५,४३१	५४,२८५	९७,७१६

पाश्चात्य पदव्यांचा हल्ल्यास

सर सी. व्ही. रमण ह्यांनी मद्रास विश्वविद्यालयाच्या पदवीदान प्रसंगी नुकतेच भाषण केले, त्यांत त्यांनी पाश्चात्य पदव्यांच्या हल्ल्यासावर कडक टीका केली.

रीयुनियन बेट

हिंदी महासागरांत माढागास्करच्या पूर्वेस ४२० मैलांवर असलेले रीयुनियन हे फ्रेंच मालकीचे बेट दक्षिण आफ्रिकेच्या सैन्याने ताब्यांत घेतले आहे. १६ व्या शतकाचे प्रारंभी पोर्तुगीजांनी त्याचा शोध लावला. १६४९ साली ते फ्रेंचांनी घेतले. १८१० ते १८१४ चे दरम्यान त्यावर ब्रिटिशांची सत्ता होती. बेटाचे क्षेत्रफळ सुमारे ९७० चौ. मैल आहे.

गिरणी कामगारांच्या पगाराची जती

सिबिहल प्रोसिजर कोटाच्या ६० व्या कलमाने कामगारांचा पगार जप्त करण्यास प्रतिबंध केला आहे. हेड जॉबवरला दरमहा जरी १४० रुपये पगार मिळत असला तरी तो कामगार ह्या संज्ञेतून घेतो व त्याच्या पगारावर जती आणता येत नाही, असा निर्णय मुंबईच्या स्मॉल कॉज कोर्टाने नुकताच दिला.

पुणे सेंट. को. बँकेने घोडनदी येथे शाखा उघडली

(आमच्या बातमीदाराकडून)

पुणे सेंट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँकेने शनिवार ता. १४-११-४२ रोजी पुणे जिल्ह्यातील शिरूर पेठ्यात घोडनदी येथे आपली एक शाखा उघडली. हा समारंभ बँकेचे एक माजी डायरेक्टर, श्री. शेठ भोगीलाल बालचंद्र गुजर यांचे हस्ते करण्यात आला. या समारंभासाठी बँकेचे चेअरमन श्री. श्री. रा. पाळंदे आणि इतर कांही डायरेक्टरस व मॅनेजिंग डायरेक्टर श्री. व. दि. चितळे आणि बँकेचे इतर अंमलदार अशी मंडळी उपस्थित होती. घोडनदी येथील बहुतेक प्रमुख व्यापारी मंडळी व पेठ्याचे महालकरी श्री. पुरंधरे वगैरे हजर होते.

श्री. पाळंदे यांनी सर्वांचे स्वागत करितांना घोडनदी येथे शाखा उघडणे बँकेस कसे आवश्यक आहे ते स्पष्ट केले व समारंभाचे नियोजित अध्यक्ष श्रीमान शेठ भोगीलाल यांचा बँकेची कसा दाट परिचय आहे व शाखा काढण्याचे कामी त्यांनी कसे श्रम घेतले आहेत ते सांगितले. मॅनेजिंग डायरेक्टर श्री. चितळे यांनी सहकारी बँकांचा शेतकऱ्यांप्रमाणेच सावकार वर्गालाहि कसा उपयोग होतो ते समजाऊन दिले व सर्वांना या शाखेमार्फत तूर्त सुरू होणाऱ्या कोठाराचा कसा उपयोग करून घेतां येईल ते सांगितले. स्थानिक मंडळीपैकी श्री. अवसरीकर वकील यांनी आपल्या भाषणात बँकेने अंमळ उशीरा कां होईना, पण शाखा कचेरी घोडनदी येथे उघडल्याबद्दल आभार मानले.

घोडनदी शाखा उघडल्याचें जाहीर करितांना श्रीमान शेठ भोगीलाल यांनी शाखेपासून सावकारांचा देखील फायदा होईल, खरेदी-विक्रीचे व्यवहार सुरळीत होतील व ही शाखा शिरूर पेठ्याची आर्थिक उन्नती घडवून आणण्यास मदत करील अशी आशा प्रकट करून व सर्वांचे आभार मानून आपले भाषण संपविले. बँकेतर्फे सर्वांचे आभार मानल्यानंतर पेढे, पानसुपारी, अन्तर-गुलाब सर्वांना देण्यांत आलेवर समारंभ संपला.

घोडनदी येथील शाखेमार्फत मालाचे तारणावर मुदतीने कर्ज देण्याचा व्यवहार तूर्त होणार आहे.

[१९२६ सालापासून बँकेच्या शाखा खेड, इंदापूर, केडगांव, लोणावळा, डेकन जिमखाना, जुन्नर, सासवड, ह्या ठिकाणी उघडण्यांत आल्या, त्यापैकी लोणावळा शाखा १९३३ साली बंद करण्यांत आली. १९३३ पासून प्रयोगादाखल विशिष्ट कारणासाठी ओगलेवाडी येथे शाखा सुरू करण्यांत आली ती १९३८ साली बंद करण्यांत आली. १९३३ पासून फर्युसन कॉलेज येथे एक उपशाखा सुरू करण्यांत आलेली आहे. केडगांव शाखेची कचेरी १९३७ पासून कामकाजाचे अधिक सोईसाठी दौंड येथे नेण्यांत आली आहे.]

दि नॅशनल फिनेन्स कॉर्पोरेशन लि., दिल्ली

चित्रपट कंपन्यांना भांडवल पुरविण्यासाठी वरील कंपनी स्थापन झाली आहे, तिचे विक्रीस काढलेले ५ लक्ष रुपयांचे भांडवल खपून गेलेले आहे. श्री. शांताराम हे मुंबई येथे स्वतःच्या स्टूडिओमध्ये तयार करित असलेल्या पहिल्या नऊ चित्रपटांच्या प्रकाशनाचा हक कंपनीने मिळविला आहे.

बाशी येथील सहकारी दिनोत्सव

बाशी सेंट. को. बँकेच्या विद्यमाने सहकारी दिनोत्सव शनिवार ता. १४/११/४२ रोजी साने मेमोरियल हॉलमध्ये सायंकाळी सात वाजतां मोठ्या उत्साहाने साजरा करण्यांत आला. समारंभास सुमारे ७५ सह्युहस्थ उपस्थित होते.

आरंभी बँकेचे चेअरमन श्री. गणेश रामचंद्र साने यांचे सूचनेवरून बँकेचे डायरेक्टर व एक प्रमुख सार्वजनिक कार्यकर्ते गोविंद रघुनाथ काळे यांस सर्वानुमते अध्यक्ष निवडण्यांत आले. अध्यक्षाने समारंभाचे प्रयोजन समजावून सांगितल्यावर श्री. साने यांनी आंतरराष्ट्रीय सहकारी संस्थांची व हिंदी सहकारी चळवळीची थोडक्यांत माहिती सांगितली. त्यानंतर को. सो. चे सब-ऑडिटर श्री. बनगोळी यांनी बाशी तालुक्यातील सहकारी सोसायट्यांची माहिती सांगितली. ह्या तालुक्यामध्ये एकंदर ५६ सहकारी संस्था असून त्यापैकी ४७ शेतकीच्या व ९ विंगर शेतकीच्या सोसायटी आहेत. "अ" व "ब" वर्गामध्ये बहुतेक सोसायट्या असून त्यांचे काम समाधानकारक चालले आहे. "ड" वर्गामध्ये फक्त १० सोसायट्या आहेत, त्यापैकी १-२ खेरीज बाकी सर्व सुधारण्यासारख्या आहेत. त्यांची सांपत्तिक स्थिति बरी आहे. फक्त बँकेचे कर्ज नसलेमुळे कामकाज समाधानकारक नाही इतकेच. तेथे सोसायट्यांनी आपले कर्ज-व्यवहार परस्पर न भागवतां बँकेच्या मदतीने केल्यास अनायासे देखरेख होऊन व्यवहार नीट चालण्यास मदत होईल, अशी माहिती सांगितल्यावर मॅनेजर रा. पटवर्धन यांनी सहकारी ठरावाचे मराठी भाषांतर वाचून दाखविले. तो ठराव सर्वानुमते मंजूर करण्यांत आला.

त्यानंतर अध्यक्ष श्री. काळे यांनी ठरावातील कांही विशिष्ट प्रश्नांचा जास्त खुलासा केला. ह्यापुढे जगामध्ये भांडवलशाही आर्थिक घडीच्या जागी परस्पर बंधुभाव व सहकार्य ह्यांवर आधारलेली घडी बसविण्याकरिता सहकारी संस्था अधिक कार्यक्षम व सामर्थ्यशाली होण्यास सभासदांनी सहकारी संस्थांचे मूळ नियम उलंघून चालणार नाही. आजपर्यंत सोसायटी म्हणजे कर्ज पुरवणारी संस्था एवढीच आपली कल्पना होती ती सोडून सहकार ही आपला जीवन व्यवसाय सुकर करणारी एक महान शक्ति आहे याची जाणीव ठेवून आपला संस्थेशी असलेला व्यवहार चोख ठेवून संस्था बलवान करण्यास झटावे अशी त्यांनी सर्वांस विनंती केल्यावर, अध्यक्षांचे आभार मानल्यावर पानसुपारी देण्यांत आली व समारंभाचा समारोप झाला.

जगातील सर्वांत मोठी बँक

ऑगस्ट, १९४२ मध्ये ग्रेटब्रिटनमधील मिडलंड बँकेकडील ठेवीचा आंकडा ७० कोटी पौंडांवर गेला! कोणत्याहि ब्रिटिश बँकेजवळ ह्यापूर्वी एवढ्या ठेवी नव्हत्या. चेस नॅशनल बँक ऑफ न्यूयॉर्क ही जगातील सर्वांत मोठी बँक आहे, तिच्याशी बरोबरी करण्याजोगी मिडलंड बँकेची परिस्थिति निर्माण झाली आहे, परंतु डॉलर-पौंड हुंडणावळीच्या दरामुळे बरोबरी होऊ शकत नाही. चालू हुंडणावळीच्या दराने, न्यूयॉर्क बँकेकडील ठेवीची रक्कम ९० कोटी पौंड भरते!

अर्थशास्त्र

लेखकः—प्रो. वा. गो. काळे व प्रो. द. गो. कर्वे
पृष्ठसंख्या सुमारे ३००, किंमत ३ रुपये
या ग्रंथांत अर्थशास्त्राच्या सर्वसामान्य सिद्धांतांचें विवेचन केले आहे.

श्रीराम सिल्क मिल्स लि., बंगलोर

[कंपनीने १९४१ अखेर ६ टक्के डिव्हिडंड वांटला आहे.]

युद्धसाहित्यपुरवठा-खात्याची परेशूटकरिता
लागणाऱ्या

रेशमी कापडाची ऑर्डर पुरी करण्यासाठी लागणाऱ्या
भांडवलाकरिता तूर्त एकूण रु. १ लक्षाच्या रकमेपर्यंत

ठेवी घेणें आहेत

व्याजाचा दर ४॥ ते ६ टक्के. ठेव किमान
रु. ५०० ची असावी. ठेवीवरील व्याज
दर सहा महिन्यांनी दिलें जातें.

श्रीराम सिल्क मिल्स लि.,
श्रीरामबाग,
बसवनगुडा, बंगलोर. } नारायण गोविंद नाईक,
(माजी अध्यक्ष, म्हेसूर चेंबर ऑफ
कॉमर्स) मॅनेजिंग डायरेक्टर

आमच्या कारखान्यांतील माल मुंबईस बोम्बे स्वदेशी को-ऑपरे-
टिव्ह स्टोअर्समध्ये व पुण्यास लक्ष्मी रोडवरील रे म्यूसिअमच्या
व्यापार-संवर्धन-गृहान पहा.

'अर्थ' ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

राहाणेची व भोजनाची उत्तम सोय



फोन नं. ७७९ गणपति चौक,

व्यवस्थापक

N. V. WADNERKAR

Gold & Silver Smith, Jeweller & Engraver,
Electro-plater & Manufacturer of Sporting
Trophies, Medals, Cups etc.

- - Raviwar Peth, Saraff Bazar, - -
POONA CITY.

मधुमेहावरील औषध

तीन आठवड्यांचे
औषधास फक्त रु. ७

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर, रूरल प्रॉडक्ट्स
कंपनी लिमिटेड.

१२३ ए, सदाशिव, पुणे २.

वक्तशीर आणि मनपसंत काम
करून देणारे

मोहन वॉच कंपनी

रेग्युलेशन मोफत

कॉमनवेलथ बिल्डिंगसमोर लक्ष्मी रोड, पुणे २.

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price.